

KÉPZŐMŰVÉSZET

Kiállítási mérleg

Tíz képző-, illetve iparművészeti kiállítás, három fotóbemutató, könyvkiállítás, dokumentumtárlat szűk két hónap alatt. Többet már nem is igen bírna Szegeden erővel, energiával se szervező, se néző. Az elmúlt évtizedben kialakult a kiállítási program gerince, s megtalálta helyét szinte minden műfaj. Érdemes szembesíteni a terveket a tényekkel, a reményeket az eredményekkel.

A tárlatok összessége a műfaji változatosságot tekintve sikeres volt. Rendeztek grafikai tárlatot, felsorakoztak a kisgrafika művelői, volt szoborkiállítás, bemutatkozott több iparművészeti ág (tűzománc, kerámia, ötvösség, textil), a népi iparművészet kedvelőit ezúttal a kékfestés, a fafaragás és a fazekasság avatott mestereinek munkái várták, s három különböző indíttatású, műfajú és színvonalú fotókiállítás teljesítette ki a sort. Mindenképpen megjegyzendő, hogy valamennyi kiállítás a kortárs művészetet reprezentálta, a múzeum állandó gyűjteménye mellett hiába kerestek az érdeklődők műtörténeti értékű, klasszikus műveket felsorakoztató kiállításokat, válogatásokat. (Pedig ekkorra esett például Károlyi Lajos születésének 100. évfordulója!) Hiányérzetünk másik oka, hogy a festészet az idén mostohagyerek volt. A nyári tárlat festményanyaga mellett hiába kerestük e legnépszerűbb műfaj reprezentánsait, pedig számítani kell arra, hogy a festészetnek a népszerűségi listán még hosszú időre prolongált helye van.

*

De túl a hiányokon, mit láttunk voltaképpen?

A kiállítási program — országos vonzasköréből, a résztvevők számából és nem utolsósorban szándékaiból adódóan — legnagyobb vállalkozása az idén tizennyolcadszor megrendezett *Szegedi Nyári Tárlat*. A három hagyományos műfaj — festészet, grafika, kisplasztika — 140 művésze több mint 230 alkotást mutatott be a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában. (Szeged város alkotói díját *Lóránt János* festőművész, a Fesztivál Intézőbizottságának alkotói díját *Nagy Gábor* grafikusművész, a Szakszervezetek Csongrád megyei Tanácsának alkotói díját *Pataki Ferenc* festőművész, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának alkotói díját *Püspöky István* nyerte. Hárman kaptak nívódíjat: *Illés Árpád* festőművész, *Wahorn András* grafikusművész és *Tóth Julianna* szobrászművész.) Talán a díjazottak névsorából is sejteni lehet, hogy az idei tárlat két meghatározó vonása a grafika lépéselőnye és a fiatalok — a legfiatalabbak — túlsúlya, nagyszámú szereplése. Ebből a két — no meg egy harmadik! — jelenségből következik a 18. Szegedi Nyári Tárlat minden érénye és árnya.

A három műfaj jeles művelőinek meghívásával a tárlat elsődleges célja évenkénti keresztmetszet, művészi látélet készítése hazai képzőművészetünk állásáról — a közönség széles rétegeinek tájékoztatásul és hőmérőzésül, a szakmának okulásul és tanulságul. Persze, ez a röntgenfelvétel akkor lenne hiteles, tehát megbízható, ha a meghívottak elfogadnák a szíves invitálást, s ha élnének a lehetőséggel, színvonalas, közönséget és önmagukat egyszerre becsülő alkotásokkal jelentkeznének. Csakhát...

A fiatalság önmagában se nem erény, se nem kibúvó, éppúgy nem, mint az éltsebb kor. Még akkor sem, ha az előbbi esetben ösztönzőbb dioptria van a kritikusi szemüvegben, az utóbbiban megbocsátóbb. (Bár ne lenne oly gyakori a dioptriacsere!) A kiállított műveknek maguknak kell érvelniük, helytállniuk. A fiatalok, a Stúdió gerincét képező harmincon inneniek, soha ilyen nagy számban nem szerepeltek még a Képtárban, mint az idén. Túlsúlyuk, s az ebből eredő arányeltolódások azért lehettek ilyen szembeszökőek, mert a beérkezett középnemzedék és a szegedi nyári tárlatokon visszatérőként kiállító idősebb, kimagasló, értékteremtő és mércét jelentő mesterek — ki tudhatja, milyen okokból? — nem szerepelnek kellő számban a kiállításon. A fiatalok szerepléséből más következtetések is levonhatók. Úgy tűnik, a grafikusok képzése, tehetsége, a valósággal, mindennapjainkkal való kapcsolata, reagálásai eredetibbek, tartalmasabbak, pregnánsabban bizonyítják mesterségbeli felkészültségük magas szintjét. Velük szemben a fiatal festők alkotásain a zavarosság, az útkeresés bizonytalansága érződik. Túl erőteljesek a vállalt példaképek hatásai, a felületesség, az öncélú faktúrajáték, az odavetett, tartalmatlan gesztus, az öncélú ötlet. S erre az sem lehet elfogadható magyarázat, hogy a grafikusok helyzete könnyebb, hiszen kevesebb eszközzel kell dolgozniuk, a festőknek viszont több eszköz komplexitásából kell egységes kompozíciót létrehozniuk.

S ezekkel a gondolatokkal el is érkezünk a tárlat karakterét meghatározó másik jelenséghez, a műfajok kérdéseihez. Mit is jelent voltaképpen a grafika prím-szerepe? Elsősorban nem számszerű növekedést, nem mennyiségi túlsúlyt, nem elfoglalt falfelületet. Résztvevőket és műveket inkább! Ha nem is vonul fel a teljes magyar „grafikusválogatott”, de a névsor néhány tagjának neve sok mindent sejtethet: Szabados Árpád, Banga Ferenc, Kajári Gyula, Kovács Péter, Sziráki Endre... S a legfiatalabbak, akik szinte új rajként, csoportként jelentkeznek máris fölsejlt, vállalt ars poetikával, nagy mesterségbeli felkészültséggel, korszerű mondanivalóval, filozofikus gondolatokkal: Almásy Aladár, Babos László, Fábian Dénes, Nagy Gábor, Püspöky István, Szunyoghy András, Szűcs Miklós, Wahorn András, Záborszky Gábor, F. Zámbo István.

Évek óta a grafikai anyag nagyszerűségén örvendünk, a festők alkotásainak szegényességén, stagnálásán kesergünk. Csakhogy ennek megvan az a veszélye, hogy a grafikát már nem is önmaga lehetőségeihez mérjük, hanem a többi műfajéhoz. A festészeti anyag most is rossz értelemben zérés, parttalan. A sok olcsó mű között azért néhány emlékezetes, szép alkotás is föllelhető. Például Lóránt János, aki kimerevített filmkockára hasonló festményein drámákat sűrít, sorsokat jellemez, tesz továbbgondolhatóvá. Két, háttal álló figura, egy vetett ágy elegendő motívum, a szürkék monokroniája elég számára, hogy mély érzelmet és tartalmas gondolatokat közvetítsen. Vecsési Sándor Kertünk című festménye ember és természet harmonikus együttlétének szükségességét hirdeti és a lehetőséget bizonyítja. A nagy mesterségbeli ismeretekkel megoldott kép felületi játékoságánál, izgalmánál, vibrálásánál kell-e szebb faktúra?! Nagyszerű alkotások Kárpáti Tamás gyöngyház fényű-színű, romantikus képei, Leitner Sándor a lendületes festőiséget mély humánnal ötvöző művei, Bujdosó Ernő intellektuális tartalmakat oldott festőiséggel párosító alkotásai, Pataki Ferenc különböző hatásokat és stíluselemeket szintetizáló festményei.

A szoboranyag skálája Kelemen Kristóf realista portréjától Újházi Péter igénytelen ötletéig terjed, csúcstát a fiatal Tóth Julianna jelölte ki két márványplasztikájával. Mellette még Fritz Mihály reneszánsz szépségű portréja emlékezetes.

Az eddigiekből talán kiderült, hogy milyen kevés realista fogantatású és realista eszközökkel megoldott mű van a kiállításon. A bemutatott anyag döntő többsége az absztrakció magasabb lajtorjafokait ostromolja. S itt el kell időznünk néhány elmélkedő mondat erejéig! A szegedi nyár vendégei — potenciális tárlatlátogató szinte valamennyi! — között sokan vannak olyanok — nem szégyen, sokkalta inkább feladatainkat kijelölő valóság —, akiknek ízlésvilága, képzőművészeti tájékozottsága, felfogó- és feldolgozóképesége a különben is alacsony átlagszint alatt van. S ha elhisszük és elfogadjuk, hogy a nyári tárlat szándékával, léte értelmével, természetével

sen és elsősorban a bemutatott művekkel közművelődési feladatokat is vállal, akkor számon kell kérnünk szervezők, művészek és zsűrizők felelősségét. Nem az absztrakt alkotások ellen kell harcolni, nem a művészek megalkuvását, a közönséghez való „leereszkedését” várjuk, hanem a körültekintőbb szervezőmunkát, a helyesebb arányok kialakítását, a realista művek súlyának erősödését, a fokozatosság elvének érvényre jutását.

D. A. Mester rajziskolája címet viselte *Rékassy Csaba* újszegedi kiállításának egyik lapja. Mondhatnánk úgy is, kulcslapja. Hiszen a bemutatott harminc rézmet-szet nyílt színvállás volt a középkori Albrecht Dürer művészete mellett. A fővállalt műfajjal, a rézmet-szettel, a grafikának ezzel a talán legnehezebb, legnagyobb mesterségbeli tudást igénylő ágával nemcsak a középkori rézmet-sző műhelyek kézműves jellegével vállalt közösséget, de a példakép szellemi alapállásával is. Bizonyos, hogy *Rékassy* éppen nehézségei miatt szereti a rézmet-szést. Az emberiség nagy kérdéseire keresi a választ. Lapjainak főszereplői a világot vállaló, szerkezeteket építő, hódításra készülő emberek.

Kisebb élmény, nagyobb körítés jellemezte a *VI. Országos Kisgrafikai Pályázat* kiállítását a Bartók Béla Művelődési Központban. A 24 pályázó grafikus Szeged világa témakörben készített kis, tenyérnyi lapokat, ex libriseket. Szegedi kötődésű művészek vállaltak védnökséget a tárlat fölött — *Bordás Ferenc, Buday György, Diskay Lenke, Kass János* és *Kopasz Márta*. A legszebb lapokat tőlük, valamint *Banga Ferenctől, Csohány Kálmántól, Szabó M. Lászlótól, Széky Piroskától* láthattuk.

Ekes bizánci öltözeteket, pompás középkori palástokat, miseruhákat, reneszánsz világi dekorációkat juttattak a nézők eszébe *Hajnal Gabriella* falikárpitjai a Bartók Béla Művelődési Központban. Technikájának alapja a legrégebbi díszítési módok közül való hímzés. Figurális alkotásain is hangsúlyozott szerepet kapnak a dekoratív ornamentális elemei, az applikációs díszítések, az ünnepien meg-megcsillanó, tartózkodó színek közül vibráló aranyok, ezüstök. Az áhítat és ünnepélyesség, a színek tartózkodó szépsége csupán a Chile-sorozat négy darabjánál vált a pirosak és kékék vibráló expresszivitásává.

Sárból gyúrta, tűzben égette szép művészi birodalmát *Sövegjártó Mária* keramikumművész. Az utóbbi idők egyik legszebben rendezett kiállítása volt a Képcsarnok Gulácsy Lajos Termében második önálló bemutatkozása. Három, jól elkülöníthető tematikai gyűjtőmedence jellemzi. Funkcionális tárgyai — tükrösök, virágtartó, világítótestek, söröskupák — a funkció és szépség, praktikusság és esztétikum szerencsés találkozásai. Kedves figurák hadserege alkotja birodalmának másik tartományát. Valamennyi bővérű humorral, fantáziát lendítő jókedvvel világra segítve. A harmadik terület gótikus katedrálisok sajátos újrafogalmazásai. Pozitív és negatív, félbevágott hengerek és kúpok szinte zenei ritmusaiból építi ezeket a tartózkodó színvilágú szép falikepeket. Anyag és szellem kivételesen sikerült találkozásai ezek a szintézis jegyében fogant katedrális-parafázisok.

*

Sok kiállítás, általában jó színvonalú bemutatók, s mégis gyakran hallhattunk panaszhangokat: kevés a látogató, többre számítottunk. Jórészt elmaradtak a plakátokon hirdetett munkás—művész találkozók, a tárlatvezetések. Oka lehet ennek a sok időpontmódosítás, a propagandamunka hiányosságai. S hiányoztak — nem ideán először — az oly sok reménnyel kecsegtető szabadtéri szoborkiállítások. A parkok pázsitján, a fák lombosátra alatt kiállított szobrok — ha valóban jó művek és harmonikusan illeszkednek a természeti környezethez — mágnesként vonzzák azokat is, akik még egyetlen alkalommal sem lépték át múzeum, kiállítóterem küszöbét. A megvalósult tárlatok népszerűsége, sikere minden elképzelést felülmúlt. Most mégis hiányoljuk, immár két éve. Bizonyára sok oka van, érthető, elfogadható is — kevés a sok tortúrával járó tárlatra megnyerni a rangos alkotókat, nehézkes a nagyméretű szobrok szállítása, nagy a felelősség, fenyeget a sérülés veszélye — mégis hiszem, meg lehetne találni a módját, hogy jövőre, a szabadtéri játékok huszadik évében létrejöjjön ez a hatalmas tömegeket vonzó kiállítási forma.

TANDI LAJOS